

Но Вазов не просто заема и надгражда Ботевия митомодел, но го и преобръща. Налице е своеобразна символна инверсия. В неговата интерпретация *върхът* функционира като *долина* („*Вислец! Долино пуста!*“); минусово ситуирана, природата е „*гробница проклета*“, яма, погълнала героя. Втората строфа на фрагмента „*цитира*“ баладичната Ботева одухотвореност на природата, но – с обратен знак: *звярът дреме, вятърът мълчи*.

Тази инверсия обаче по значещ начин дописва „*Хаджи Димитър*“, където в топографската си извисеност и символна съблимност *върхът* („*там на Балкана*“) всъщност обозначава едно хтонично, инфернално пространство – абсолютният максимум и абсолютният минимум по вертикалната ос на космоса елиптично са съвпаднали.

Колкото и смел да ни се струва подобен преход, ще отбележим, че Вазовата реплика-преинтерпретация на Ботевия митомодел подсказва посоката, в която по-късно ще поеме Яворов в стихотворението „*Угасна слънце*“, за да преобръне радикално модела²².

Привидно близки в общата си противопоставеност на Ботевия модел на героичната смърт навръх Балкана, снемането ѝ долу, в абсолютния минимум на хтона като ефект на съблимен трагизъм, подходите на Яворов и Вазов са диаметрално различни, противоположни както по генералната си целеположеност, така и по изпълнението си. „*Угасна слънце*“ прелокализира Ботевата „*външна*“ природа („*звяр и природа*“) в сферите на *метафизичното*, вътре в съзнанието, или по-точно в подсъзнанието на героя, при което жалеещият *звяр* се е превърнал в хищно чудовище. „*Вислец*“, обратно, настоява тъкмо на физиса, на конкретния детайл, на епическата екстатика, изразена чрез опит за пластично описание на сражението и на Ботевата смърт в нейната телесна, жестова нагледност:

Балканът с гръм бе пълен, въздухът с дим претварен.

Ехтят скалите диви от яростния бой.

*Внезапно сред ехтежа куриум писна коварен
и падна кървав Ботев, балканският герой!*

*Падна! И взор му огнен угаснал се претвори,
лицето му увехна, бега му хубостта.*

*Той пак откри клепачи, зина да проговори
и думата замръзна на ледни му уста.*

Загатнатото намерение за баладично извисяване на героевата смърт е бързо осуетено чрез „*слизане*“ в реалното. Вместо това думата взема самият поет, за да обобщи ситуацията в еднозначна поанта, в която поетико-баладичното е заменено с една обичайна за възрожденската поетика склонност към алегория, при което конкретно-политическото, заявено с ясна, почти публицистична прямота, се явява под маската на едри клиширани абстракции („*в борба живя със мрака, със злото и с тирана / и пак в борба загина под пряпореца свой*“).

Вазов пише „*Радецки*“ и „*Бунтът*“ през 1876 г., непосредствено подир историческите събития и успоредно с идещите от България вестите, по-точно слухове за тях. Двете творби добиват особена популярност сред емиграцията в Румъния. Популярност, която ражда и подражания.